

Kalina tušalaj, tušalaj obecný

Viburnum lantana L.

Stupeň ohrožení: C3

syn.: *V. tomentosum* Lam.

POPIS

Kalina tušalaj je opadavý, zřídka poloopadavý keř 1-4 m vysoký, bohatě vidličnatě větvený. Šíří se kořenovými výmladky a k zemi sehnuté větve často zakoření. Jsou známi jedinci vysazení snad před 60 lety a dodnes přežívající i v zástínu pod porostem, mezi keři tedy patří spíše ke druhům déle žijícím. Kalina tušalaj má vstřícné, vejčité až podlouhle vejčité listy s vroubkovaně pilovitým okrajem, na rubu drsně šedozeleně plstnaté stejně jako letorosty a pupeny. Proto nelze tušalaj zaměnit za jiné keře, v úvahu snad připadá jen záměna s keřovitě rostoucím jeřábem mukem, který má však listy střídavé, na rubu měkce bělavě plstnaté a okraj listů dvakrát ostře pilovitý. Tušalaj lze snadno poznat i v zimním stavu podle nahých, drsně plstnatých pupenů, rozlišených na listové a květní. Kvete v dubnu až květnu, žlutavě bílé květy má uspořádané do hustých vrcholíků, peckovice dozrávají nepravidelně, v plodenství jsou zároveň plody zelené, červené až černé.

EKOLOGICKÉ NÁROKY

Kalina tušalaj je na světlo náročnější dřevina vyskytující se zejména v okrajích porostů. Pokud roste v zástínu, neploď. Vydrží na půdách v letním období vysychajících. Dává přednost živným horninám, jako je vápenec, spraš apod. a hlubokým půdám. Přestože se tušalaj nejčastěji vyskytuje v edafické kategorii živné, případně obohacené humusem, byl zaznamenán i ve všech ostatních edafických kategoriích s výjimkou rašelinné. Je to dřevina teplých poloh, přesto dává výrazně přednost severním expozicím a najdeme ji v rozpětí nadmořských výšek 175 až 800 m n. m. Většina lokalit leží v 1.-3. lesním vegetačním stupni, celkem běžně však vystupuje do 4., méně často i 5. lesního vegetačního stupně.

Tušalaj se v ČR vyskytuje v lesních i nelesních společenstvech, jeho výskyt byl zaznamenán ve 14 svazech 7 tříd fytocenologického systému, přičemž téměř 80 % záznamů pochází ze třídy *Quercio-Fagetea*. Nejhojněji je zastoupen ve společenstvech svazu *Quercion pubescenti-petraeae* a dále *Carpinion*, méně i ve svazu *Tilio-Acerion*, případně *Alnion incanae*. Dále je pochopitelně celkem hojně zastoupen i v lesních lemech třídy *Trifolio-Geranieta sanguinei*, zde kolem 4 %, a v křovinách třídy *Rhamno-Prunetea*, téměř v 10 % záznamů, zejména ve společenstvech svazu *Berberidion*. Poměrně hojně, více než v 5 % záznamů byl zachycen i v nelesních společenstvech, například ve třídě *Festuco-Brometea*. Naprosto výjimečně byl zachycen i ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae* a *Nardo-Calunetea*.

ROZŠÍŘENÍ

Tušalaj je rozšířen ve střední a jižní Evropě, zejména ve Středomoří, odkud zasahuje i do severní Afriky a Přední Asie. V Čechách je původní jen v severozápadní části, na Moravě jen v jižní polovině. Je zastoupen roztroušeně v teplých oblastech a v nižších polohách, ponejvíce jako součást světlých lesů a lesostepních křovinatých formací.

PŘÍČINY OHROŽENÍ

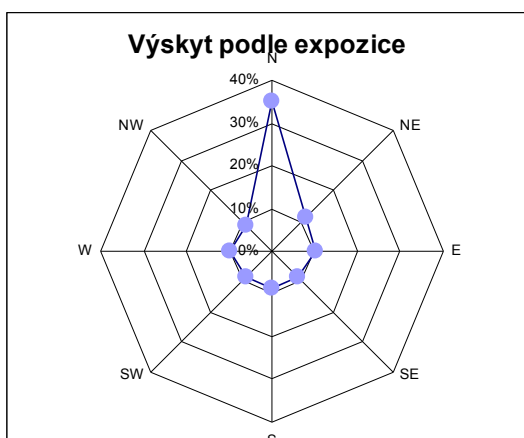
Tušalaj je druh, který se na našem území vyskytuje v menších populacích, na severozápadě Čech se jedná o arely zcela oddělené od souvislého areálu druhu, v teplých oblastech jižní

Moravy, v dávno odlesněných starosídelních oblastech se rovněž vyskytuje ve vzájemně izolovaných populacích.

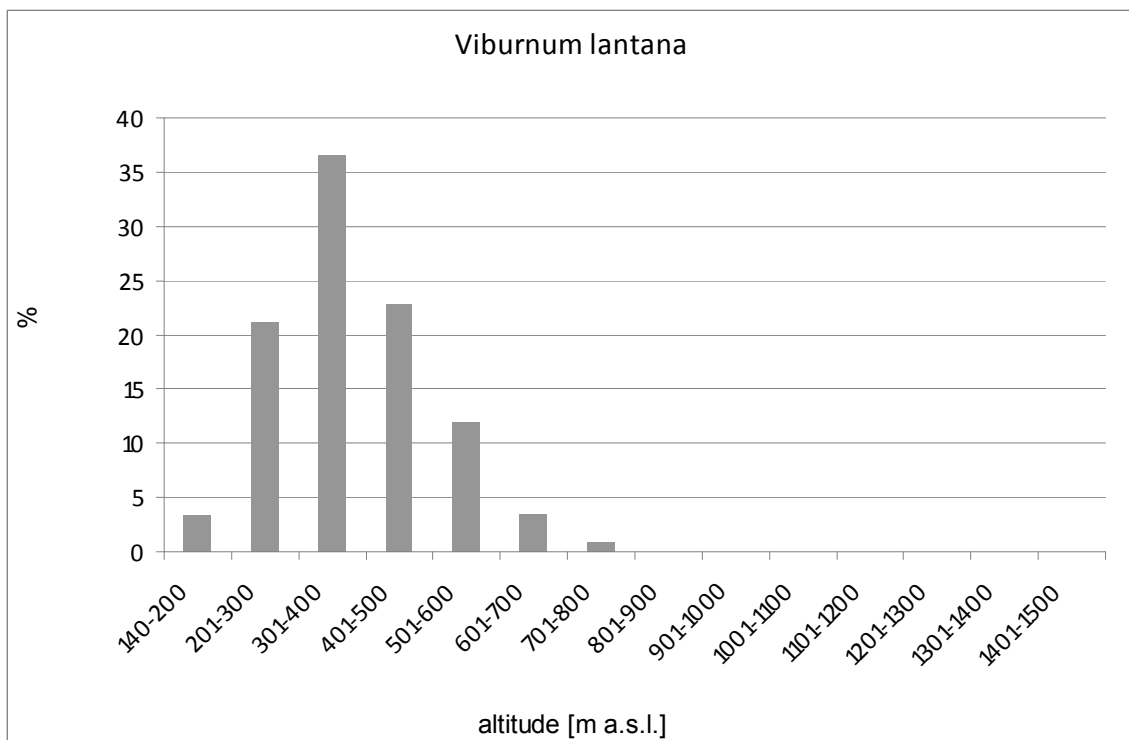
Většina původních lokalit pravděpodobně vymizela už v počátcích zemědělského využívání krajiny člověkem. V kultuře se kříží s *Viburnum rhytidophyllum*, zplaňování křížence není známo.

SEZNAM LITERATURY

CHRTEK, J., 1997. *Viburnum lantana* L. - kalina tušalaj. In: Květena ČR, 5., Slavík B. a kol. (eds.). Academia, Praha, pp. 497-499

Výskyt podle nadmořské výšky

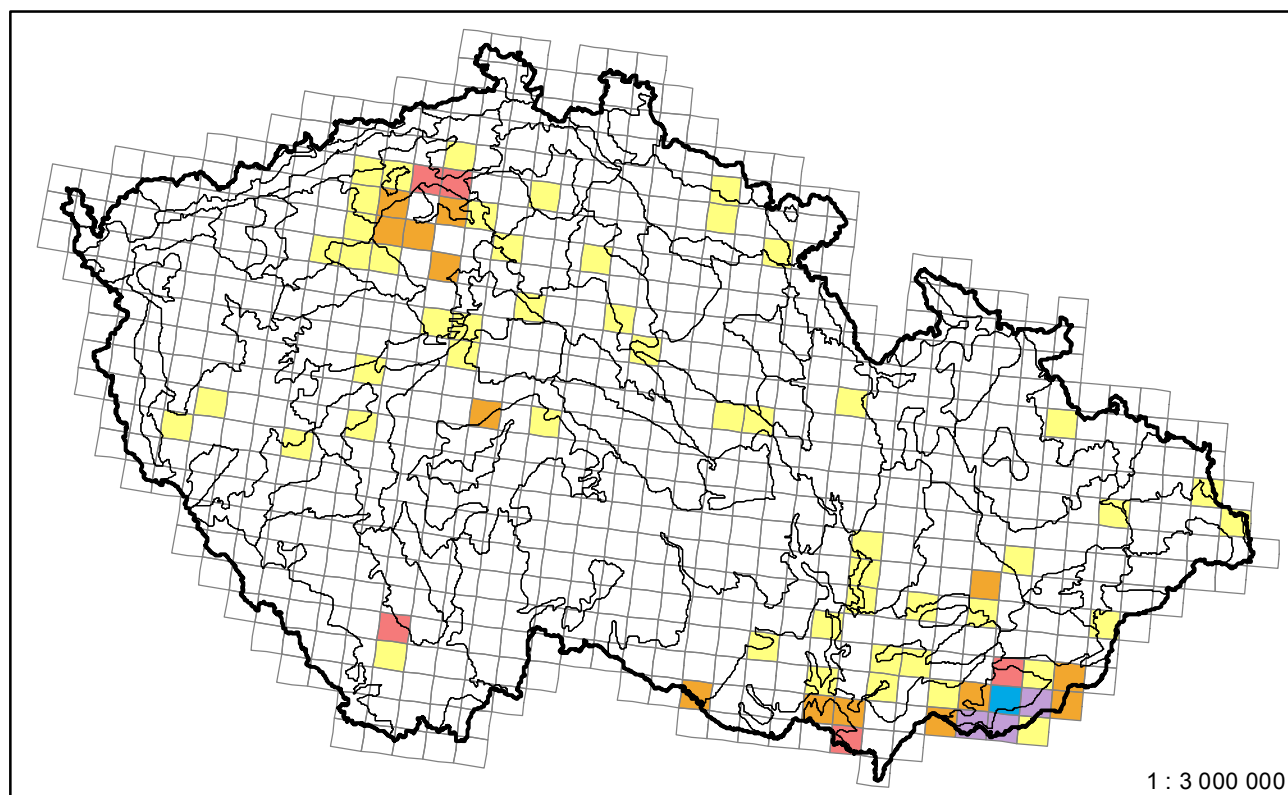

Výskyt podle SLT

	extreme			acid				trophic						humus enriched			water enriched			gleying			wet		turf
	X	Z	Y	M	K	N	I	S	F	C	B	W	H	D	A	J	L	U	V	O	P	Q	T	G	R
9																									
8																									
7																									
6																								1	
5					1						1			1			2		5						
4	1				6		2	3			3			3						3	4			1	
3	1				2			3			12		39	22			1			1				2	
2					1		4	2		4	8		62	27	1		4								
1	7	3					4	2		7	3		12	5			6							2	
0																									

Výskyt do roku 2000

počet lokalit

1 - 3

4 - 10

11 - 21

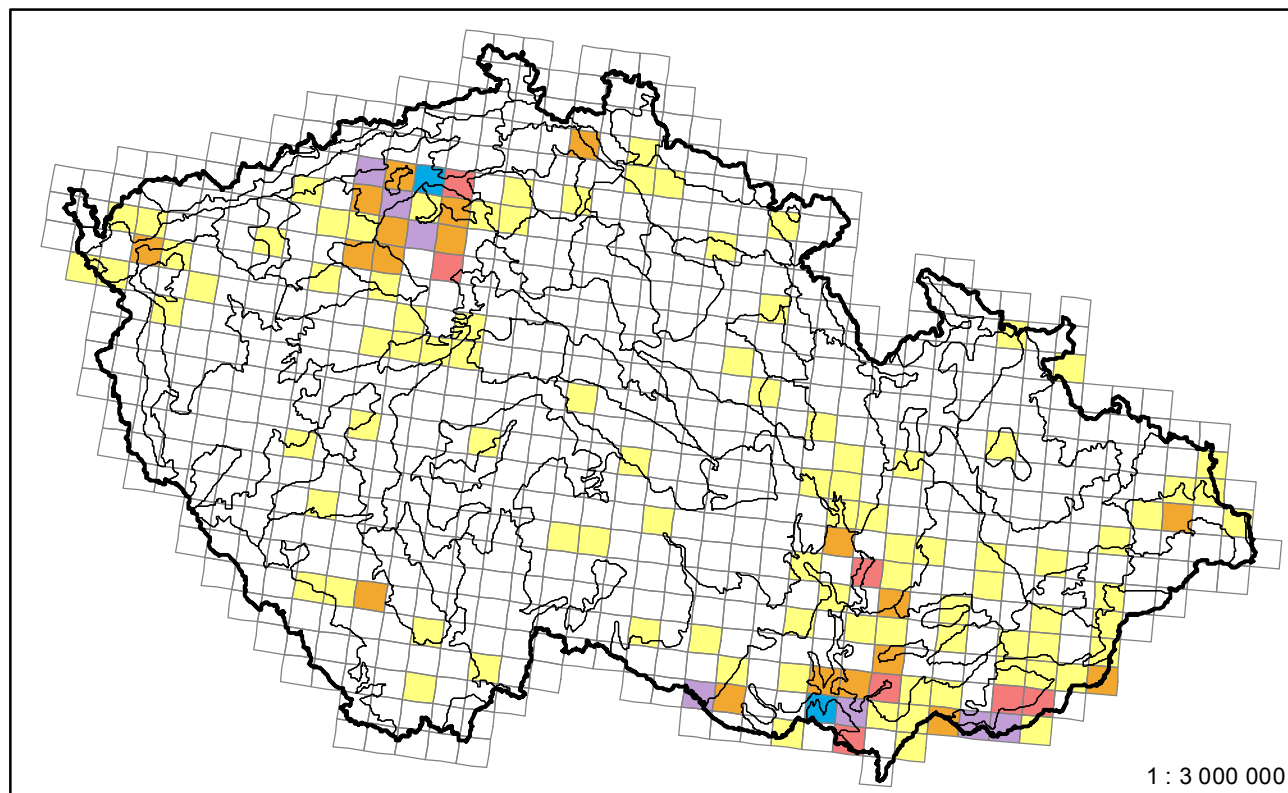

22 - 52

74

Výskyt po roce 2001

počet lokalit

1 - 3

4 - 7

8 - 12

13 - 24

25 - 46